

Kortversion av slutrapport av pilotprojekt om kontinuerligt distansarbete

BORLÄNGE

Metadata om dokument

Organisatorisk enhet	Samhällsbyggnadssektorn
Projektbeställare	Åsa Granat, kommundirektör
Beställarombud	Charlotta Olsson, sektorchef samhällsbyggnadssektorn
Styrgrupp	Samhällsbyggnadssektorns ledningsgrupp
Projektledare	Sandra Sjöberg, strateg samhällsbyggnadssektorn
Mottagare	Kommunens ledningsgrupp
Datum	2022-12-08
Kontering tidrapporter	Förstudie, slutrapport
Version	1
Övrig information	Kontakta projektledare för att ta del av hela slutrapporten. Detta dokument är en kortversion.
Distributionslista	Kommunens ledningsgrupp, samhällsbyggnadssektorns ledningsgrupp, samhällsbyggnadssektorns sektorsamverkan, kommunstyrelsen, kommunstyrelsens arbetsgivarutskott, samhällsbyggnadsnämnden, miljönämnden, kultur- och fritidsnämnden samt Europeiska kommissionens generaldirektorat för sysselsättning, sociala frågor och integration.

Innehåll

Kortversion – slutrapport för pilotprojekt om kontinuerligt distansarbete	4
1 Frågeställningarna för pilotprojektet	4
2 Förstudie.....	4
3 Inför genomförandet	4
4 Genomförandet.....	5
5 Resultat och analys.....	5
5.1 Högskolan Gävles följeforskning – påverkan på arbetsmiljö och verksamhet.....	5
5.1.1.1 Social gemenskap	5
5.1.1.2 Intresse för distansarbete, schemaläggning och fast plats	6
5.2 Påverkan på lokalbehov och ekonomi.....	6
5.2.1 Minskade lokalhyror Palladium.....	6
5.2.2 Potentiellt minskade lokalkostnader för andra verksamheter inom Borlänge kommun	7
5.3 Påverkan på miljö	7
5.3.1 Pendling till arbetet.....	7
5.3.1.1 Valet mellan kollektivtrafik eller bil.....	7
5.3.2 Lokalers påverkan på miljön.....	7
5.3.2.1 Använda lokaler till annat.....	8
5.3.2.2 Distansarbetets totala påverkan, utifrån lokaler och arbetspendling.....	8
6 Slutsatser	8
6.1 Påverkan på arbetsmiljö, verksamhet, ekonomi och miljö	8

Kortversion – slutrapport för pilotprojekt om kontinuerligt distansarbete

Borlänge kommun har undersökt konsekvenserna av att medarbetare inom kommunen arbetar 50 procent på distans. Syftet med pilotprojektet har varit att undersöka om det är möjligt för medarbetare inom kommunen att arbeta kontinuerligt, schemalagt, på distans och undersöka vad det får för miljömässiga-, ekonomiska-, verksamhets- och arbetsmiljömässiga konsekvenser. Det har undersökts genom att 102 medarbetare inom samhällsbyggnadssektorns fem verksamheter erbjudits att arbeta 50 procent på distans, schemalagt, under en testperiod på sex månader. Pilotprojektet om kontinuerligt distansarbete ingår i Högskolan Gävles forskningsprogram *Flexibilitet – möjligheter och utmaningar* där fler kommuner och företag ingår. De har utvärderat pilotprojektet genom enkätundersökningar inför och efter testperioden och medarbetare inom kommunen, från sektorn för verksamhetsstöd, har utgjort kontrollgrupp.

För att ta del av de fullständiga slutrapporten går det bra att kontakta projektledare eller kommun@borlange.se.

1 Frågeställningarna för pilotprojektet

Vill medarbetare inom Borlänge kommun arbeta delvis på distans?
Hur påverkas arbetsmiljö, miljö, ekonomi och verksamheter inom Borlänge kommunen av kontinuerligt, schemalagt, distansarbete?

2 Förstudie

Under våren 2021 sammanställdes en förstudie som visade att distansarbete kan få positiva effekter för arbetsmiljö, ekonomi och miljö men att det finns en del utmaningar och risker som behöver hanteras gällande arbetsmiljön. För att distansarbete ska fungera behövs enskilda, skriftliga, överenskommelser mellan chefer och medarbetare som bygger på ömsesidig frivillighet. Utifrån det som framkom i förstudien beslutade kommunens ledningsgrupp att gå vidare med genomförandefasen och erbjuda de medarbetare och chefer, inom samhällsbyggnadssektorn, som vill, kan och för de som chefen anser att det är lämpligt, att arbeta 50 procent på distans under en sexmånadersperiod.

3 Inför genomförandet

Pilotprojektdeltagarna, medarbetarna inom samhällsbyggnadssektorn, har genomfört risk- och konsekvensanalyser, workshops om distansarbetsupplägg samt om spelregler, samt utbildning för medarbetarna inom IT, dataskydd och säkerhet, samt utbildning om ergonomi kopplat till distansarbete. Cheferna har, utöver ovannämnda insatser, haft en arbetsmiljödag med fokus på förändrade arbetsplatser och ledarskap kopplat till distansarbete samt haft en chefsträff med fokus på pilotprojektet.

Inför testperioden kontaktade Region Dalarna, som ansvarar för kollektivtrafiken, Borlänge kommun för att undersöka intresse för ett kollektivtrafikkort som var anpassat för distansarbetare som en möjlighet för Region Dalarna att testa något nytt samtidigt som pilotprojektet. Intresset hos pilotprojektdeltagarna var relativt stort. Region Dalarna meddelade senare att det inte var möjligt att testa distansarbetsutformade kollektivtrafikkort för pilotprojektdeltagarna med anledning av likställighetsprincipen (att

alla medborgare ska behandlas lika). De erbjöd istället pilotprojektdeltagarna att köpa ett kollektivtrafikkort för ett halvår (lika länge som testperioden).

4 Genomförandet

76 av 102 pilotprojektdeltagare arbetade 50 procent på distans under den sexmånaders långa testperioden. De fem verksamheterna schemalades för distans- och kontorsarbete utifrån modellen 3-2, 3-2, dvs. ena veckan tre dagar arbete på distans och två dagar arbete på kontoret och andra veckan var schemalagningen tre dagar på kontoret och två dagar på distans. Arbetsgrupperna var schemalagda utifrån samma schema, vilket innebar att de arbetade på kontoret samma dagar. De olika verksamheternas arbetsgrupper skiftade distansarbete och kontorsarbete samtidigt, vilket innebar att två personer från olika verksamheter delade på en kontorsplats men var inte på kontoret samtidigt. Syftet med upplägget var att öka den sammanhållningen i arbetsgrupperna samt att medarbetarna på förhand skulle veta vilken kontorsplats de skulle använda.

Under (och innan) genomförandet har pilotprojektdeltagare, styrgrupp, facklig samverkansgrupp, projektbeställare och politiskt ansvariga löpande fått ta del av informationsbrev, med beslut som styrgrupp fattat. Samhällsbyggnadssektorns sektorsamverkan har varit delaktiga i arbetet och bidragit med värdefulla inspel under hela pilotprojektet.

5 Resultat och analys

5.1 Högskolan Gävles följeforskning – påverkan på arbetsmiljö och verksamhet

Högskolan Gävle har gett återkoppling på utfallet av testperioden. De har meddelat att svarsfrekvensen och underlaget är för litet för att det ska gå att dra slutsatser om statistiskt säkerställda skillnader mellan pilotprojektdeltagarna och kontrollgruppen. Det går dock att se att skillnaden på utvecklingen mellan grupperna under sexmånadersperioden är marginell. Det som undersökts är frågor kopplat till arbetsmiljö och verksamhet. Högskolan Gävles data från utvärderingen av pilotprojektet kommer att användas i forskningsprogrammet *Flexibilitet – möjligheter och utmaningar*, tillsammans med data från andra kommuner och företag i Sverige. Genom ett brett underlag kommer Högskolan Gävles forskning bidra till att slutsatser kan dras, som inte endast gäller Borlänge kommuns medarbetare, utan nationellt. Borlänge kommun kommer att få ta del av forskningsartiklarna löpande, när de är färdiga.

Det finns några resultat i Högskolan Gävles återkoppling av enkätsvaren som är av värde att lyfta som underlag för framtida beslut i Borlänge kommun.

5.1.1.1 Social gemenskap

Upplevelsen av social gemenskap har minskat något, och lika mycket, hos pilotprojektdeltagarna som hos kontrollgruppen. En av åtgärderna och skillnaderna mellan pilotprojektdeltagare och kontrollgrupp var att arbetsgrupperna hos pilotprojektdeltagarna var schemalagda för kontorsarbete samtidigt, för att den sociala gemenskapen skulle påverkas positivt. Utifrån Högskolan Gävles återkoppling går det att utläsa att det inte är någon skillnad i utvecklingen mellan pilotprojektdeltagare och kontrollgrupp. Det kan innebära åtgärden med schemalagging inte påverkade den sociala gemenskapen, varken positivt eller negativt.

Vid Högskolan Gävles första mätning arbetade både pilotprojektdeltagare och kontrollgrupp mer på distans än de gjort under testperioden. Resultaten av den sociala

gemenskapen har försämrats något efter testperioden, även fast medarbetarna i båda grupperna träffade sina kollegor mer. Orsaken till att den upplevda sociala gemenskapen minskat, trots att medarbetarna träffats mer går inte att fastställa, utan Borlänge kommun behöver invänta Högskolan Gävles slutsatser, i de vetenskapliga artiklarna som kommer framöver.

5.1.1.2 Intresse för distansarbete, schemaläggning och fast plats

Utifrån Högskolan Gävles återkoppling av enkätresultaten går det att utläsa att majoriteten i båda grupperna fortsatt vill arbeta på distans minst två – tre dagar i veckan. Intresset av att arbeta på delvis på distans har inte minskat hos Borlänge kommuns medarbetare efter testperioden, utan har varit stabilt över tid.

Det framkom i återkoppling från Högskolan Gävle att det är viktigt för majoriteten av pilotprojektdeltagarna att ha en fast arbetsplats, som de hade under testperioden. För medarbetare inom verksamhetsstöd är det viktigt för hälften av de svarande, medan den andra hälften anser att det är mindre viktigt eller inte alls viktigt.

Återkopplingen från Högskolan Gävle visar även att en stor majoritet inte vill att distansarbetet ska vara schemalagt om de får välja. Det är ca 20 procent som önskar schemalagt distansarbete, både hos pilotprojektdeltagarna som testade det under testperioden och hos kontrollgruppen som inte hade schemalagt distansarbete.

Resultaten från undersökningen visar att de flesta medarbetare vill fortsätta ha möjlighet att arbeta på distans, inte vill att distansarbetet ska vara schemalagt samt att en stor andel anser att det är viktigt med en fast arbetsplats.

5.2 Påverkan på lokalbehov och ekonomi

5.2.1 Minskade lokalhyror Palladium

Medianhyran för en kontorsplats på Palladium är 46 000 kr/år. För de medarbetare som valde att arbetade 50 procent på distans under pilotprojektet innebär därmed en möjlig lokalkostnadsminskning med 1 541 000 per år genom schemaläggning av distansarbetet. Under testperioden stod lokalerna tomma och hyreskontrakt sades inte upp, vilket innebär att det under pilotprojektet inte blev en reell minskning av lokalhyror. De totala lokalhyrorna för Palladiumhuset inkl. Bion är 6 123 890. Det innebär att det går att minska lokalhyrorna i Palladiumhuset med 25 procent genom att möjliggöra för medarbetare att arbeta på distans. $(1\,541\,000/6\,123\,890=0,25)$

Den årliga uppräknings för externa lokalhyror är uträknat utifrån ökning på 1,3 procent, vilket har varit den normala årliga ökningen historiskt, men under hösten 2022 har uppräknings ändrats till 10,85 procent. Minskningen av lokalkostnader blir således en högre summa kommande år, men utifrån samma procentsats (25 procent).

Det mycket troligt att det går att minska lokalkostnaderna ytterligare, mot bakgrund av schemaläggningen av distansarbete har inneburit att kontorsplatser stått tomma med anledning av att medarbetare vistas i möteslokaler, arbetat från annan plats, haft arbetsuppgifter utanför kontoret ex. inspektioner, varit hemma på grund av sjukdom, vård av barn osv. Gävle kommuns samhällsbyggnadssektor har gett kommunen information om att de undersökt den faktiska lokalanvändningen av deras cellkontor, vilket visade sig endast utgöra 40 procent av arbetstiden.¹ En rapport från SKR uppger att flera

¹ Sammanfattning av Kinnarps undersökning om arbetsmiljöer i Förvaltningshuset, Gävle kommun

frekvensstudier visar att på flera arbetsplatser tillbringas endast 35 procent av arbetsplatsen vid det egna skrivbordet².

5.2.2 Potentiellt minskade lokalkostnader för andra verksamheter inom Borlänge kommun

Kommunfastigheter har totalt 80 hyresavtal för kontorsfastigheter, men alla dessa lokaler används inte av verksamheter som har möjlighet att tillämpa distansarbete. Den totala årshyran för kommunens kontorslokaler är i dagsläget 49 284 484, samhällsbyggnadssektorns kontorskostnader för Palladium, Bion och CoSpace inkluderat. Distansarbetsupplägget enligt pilotprojektet visade att det är möjligt att minska lokalkostnaderna utan att bygga om lokaler, genom lokaloptimering och distansarbete. Om lika stor andel av medarbetarna som arbetar i kommunens lokaler som pilotprojektdeltagarna vill och kan arbeta 50 procent på distans innebär det en möjlig lokalkostnadsminskning med 12 321 121 kr per år för kommunen (utifrån dagens hyror).
($0,25 * 49\,284\,484 = 12\,321\,121$)

5.3 Påverkan på miljö

5.3.1 Pendling till arbetet

Förstudien visade att koldioxidutsläpp på grund av minskad fossildriven bilpendling kan minska med mellan 23,4 – 33,4 ton under ett år för pilotprojektdeltagarna, vilket grundade sig i att 40 medarbetare svarade att de arbetspendlade med fossildriven bil.

5.3.1.1 Valet mellan kollektivtrafik eller bil

Pilotprojektdeltagare som arbetet delvis på distans har signalerat att deras bilanvändande ökat, med anledning av det privatekonomiskt påverkats mindre av att använda bil. Orsaken är att det kollektivtrafikkort, som de tidigare inhandlat med fritt antal resor, har en kostnad som överstiger bränslekostnaderna för bilpendling till arbetet de dagar då de schemalagts för distansarbete. Region Dalarna har meddelat att de arbetar med att ta fram en lösning för arbetspendling med kollektivtrafik, där kostnadsbilden tar hänsyn till distansarbete (dvs. att kollektivtrafik inte används varje dag).

Om alla de som angav i förstudien att de arbetspendlade kollektivt istället börjat åka bil innebär det, genom schablonberäkning, utsläpp på 16,5 ton under ett år. Istället för en utsläppsminskning på 23,4 – 33,4 ton skulle det innebära att minskningen av koldioxidutsläpp skulle landa på mellan 6,9 – 16,9 ton per år. Deltid distansarbete visar sig alltså positivt för klimatet då det genererar färre pendlingsresor. Men om förutsättningarna för pendling under tillämpning av distansarbete deltid gynnar användande av bilpendling framför kollektivtrafik äts en större del av den besparade klimatpåverkan från distansarbetet upp.

5.3.2 Lokalers påverkan på miljön

Byggnader och förvaltning av byggnader står för stora utsläpp av växthusgaser, utifrån material- och energianvändning. I Sverige står byggnader för ungefär 40 procent av all energianvändning och svenska byggnader står totalt för en dryg femtedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser sett ur ett livscykelperspektiv.³

Pilotprojektets lokaloptimering och genom att minska användningen av lokaler (utan att bygga om), påverkar energianvändningen, utifrån uppvärmning. Miljöpåverkan från övrig elförbrukning antas inte påverkas, eftersom den el (lampor, laddare osv) som används för arbetet flyttar från kontoret till hemmet vid tillämpning av distansarbete.

² Aktivitetsbaserade arbetsplatser i offentlig sektor, Sveriges kommuner och Landsting, 2014

³ [Klimatet och bygg- och fastighetssektorn \(naturvardsverket.se\)](http://www.klimatetochbygg-ochfastighetssektorn.naturvardsverket.se)

Medianytan för ett kontor på Palladium, där pilotprojektdeltagarna sitter är 9,5 kvm. Behovet av ytor som fikarum, konferensrum, toaletter etc. blir mindre med anledning av att medarbetare arbetar på distans. Vissa ytor behövs oavsett om en del av medarbetarna arbetar delvis på distans, såsom kopieringutrymme och förråd. Genom att beräkna, i underkant, går det att anta att behovet av lokalyta minskar med 15 kvm för de medarbetare som arbetar 50 procent på distans. För de 76 medarbetare som arbetade på distans innebär det ett minskat behov av lokalyta med 1 140 kvm.

I lokaler som värms upp med det mest använda uppvärmnings sättet, fjärrvärme, används i genomsnitt 117 kWh per kvadratmeter per år för uppvärmning och varmvatten. För lokaler uppförda före 1940, såsom Palladiumhuset är siffran 131 kWh. ⁴ Borlänge energis utsläpp för fjärrvärme är i dagsläget 90,36 g CO₂ekv per kWh. ⁵

Genom att de 76 pilotprojektdeltagarna arbetar 50 procent på distans innebär det således att det går att minska negativ klimatpåverkan med 13,4 ton per år. $(131 * 90,36 * 1\ 140 = 13,4\ ton)$

5.3.2.1 Använda lokaler till annat

Lokalytan som inte används kan användas till annat och behovet av nybyggnation antas således kunna minska. Medelvärdet för CO₂-ekvivalenter/m² bruttoarea, år 2022, vid nybyggnation av kontorsbyggnader är 603 kg. För de 1 140 kvm som pilotprojektdeltagarna som arbetat på distans inte har behov av, med anledning av delvis distansarbete, kan användas av annan aktör istället för att nyproducera kontorsbyggnader. Att uppföra en 1 140 kvm stor kontorsbyggnad belastar miljön med 687 ton CO₂-ekvivalenter. $(1\ 140 * 603 = 687\ ton)$ Då den besparade arean genererar än något större bruttoarea beräknas utebliven klimatpåverkan av nybyggda kontorslokaler vara ännu något högre.

5.3.2.2 Distansarbetets totala påverkan, utifrån lokaler och arbetspendling

De negativa klimatavtrycken kan minska 20,4 – 30,4 ton CO₂ per år genom att 76 medarbetare arbetar delvis på distans. Om Region Dalarna erbjuder medborgare att köpa kollektivtrafikkort som är anpassade för distansarbete kan motsvarande siffra uppgå till mellan 36,8 – 47,8 ton per år. Utöver den årliga minskningen av CO₂-utsläpp kan klimatavtryck minskas med 687 ton för minskat behov av nybyggnation.

6 Slutsatser

6.1 Påverkan på arbetsmiljö, verksamhet, ekonomi och miljö

Det är tydligt att en stor del av medarbetarna inom kommunen som varit respondenter i studien vill fortsätta att ha möjligheten att arbeta delvis på distans. Däremot verkar schemaläggning av distansarbete inte vara önskvärt och majoriteten önskar en fast kontorsplats. I förlängningen innebär det att medarbetare arbetar på distans och samtidigt ha en tom kontorsplats på kontoret, vilket även om det lever upp till majoriteten av medarbetarnas önskningar, varken gynnar miljön eller kommunens ekonomi. Genom att skapa möjlighet för distansarbete och samtidigt optimera lokalanvändningen, frigörs ekonomiska resurser för kommunen samtidigt som kommunen skapar mindre negativa klimatavtryck. Det har konstaterats i slutrapporten att lokalanvändningen går att minska ytterligare, då andra rapporter visar att medarbetare generellt använder sin kontorsplats mellan 35-40 procent. Genom att inte ha fasta kontorsplatser, utan exempelvis använda endast så kallade flexplatser öppnar det möjligheten till att optimera lokalanvändningen ytterligare. Medarbetarna får då två av tre önskningar uppfyllda (distansarbete utan schemaläggning), samtidigt som det gynnar kommunens ekonomi och miljö ytterligare. Schemaläggningen som pilotprojektdeltagarna testade under sexmånadersperioden

⁴ Energimyndigheten, 2016 [[Klicka här](#)] (energimyndigheten.se)

⁵ [Lokala miljövärden | Borlänge Energi](#) (borlange-energi.se)

omfattade samtliga arbetsdagar, med möjlighet att använda flexplatser vid behov. Schemalaggningsen av distansarbete verkar inte ha påverkat upplevelsen av social gemenskap, som det syftade till. Det är givetvis viktigt att arbetsuppgifterna är i fokus för när det är lämpligt att arbeta på distans. Distansarbete är varken en rättighet eller skyldighet, utan en möjlighet för de medarbetare som kan, vill och när chefen anser att det är lämpligt utifrån arbetsmiljö- och verksamhetsperspektiv.

Ovan nämnda slutsatser är dragna utifrån vad majoriteten av respondenternas resultat, det är dock viktigt att vara medveten om att medarbetare har olika behov och att det därför chefer och medarbetare kan behöva göra olika lösningar för att möjliggöra en god arbetsmiljö.

Högskolan Gävle kommer att skriva vetenskapliga artiklar framöver gällande distansarbetets påverkan på arbetsmiljö och verksamhet, med data som är insamlat från pilotprojektet samt andra kommuner och företag. Det som går att utläsa från återkopplingen från Högskolan i Gävle är att verksamhet och arbetsmiljö i stort sett har vidmakthållits på samma nivå före och efter testperioden. Inga statistiskt säkerställda skillnader har påvisats mellan grupperna över testperioden. Borlänge kommun kommer att få ta del av de framtida vetenskapliga artiklarna om distansarbets påverkan och får därmed anpassa verksamheterna utifrån framtida forskningsresultat.

Utifrån medarbetares önskemål och det som är känt, i dags dato, utifrån forskning och de undersökningar som gjorts inom ramen för pilotprojektet, finns det inget hinder för Borlänge kommun fortsätter att möjliggöra för att medarbetare arbetar delvis på distans utifrån arbetsmiljö-, verksamhets-, ekonomiskt- och miljömässigt perspektiv. Schemalaggningsen av samtliga arbetsdagar för kontorsarbete och distansarbete, rekommenderas inte i dagsläget, utan flexplatser eller andra lösningar rekommenderas för att optimera lokalanvändningen vilket har god påverkan på såväl kommunens ekonomi och miljö.